TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-10

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU MODERN TÜRK TİYATROSU

Tanzimat Dönemi, Osmanlı toplumunda büyük değişikliklerin olduğu, Osmanlı aydınının yüzünü tamamen Batı'ya döndüğü bir dönemdir. Tiyatroda bu dönemde ciddi gelişmeler olmuştur. Tanzimat Dönemi'nde Türk edebiyatına Batı'dan gelen edebî türlerden biri olan tiyatro, bu dönemde çok ilgi görmüş geleneksel Türk tiyatrosu, yerini yavaş yavaş Batılı anlamdaki modern tiyatroya bırakmıştır. Edebiyatımızda Batılı anlamda ilk Türk tiyatro eseri, İbrahim Şinasi'nin kaleme aldığı ***Şair Evlenmesi***'dir. Yanlış geleneklerin eleştirildiği bu eserde geleneksel tiyatrodan özellikler bulunmaktadır. Sahnelenen ilk tiyatro eseri, yine bu dönemde Namık Kemal tarafından kaleme alınan ***Vatan yahut Silistre*** adlı eserdir.

Tanzimat Dönemi'yle birlikte gelişmeye başlayan modern Türk tiyatrosu, Servetifünun Dönemi'nde yaşanan siyasi gelişmeler ve sanat anlayışının değişmesinden ötürü bir duraklama dönemine girmiştir. Hüseyin Suat Yalçın, dönemin tiyatro ile ilgilenen en önemli ismidir. Sanatçının *Şehbal yahut İstibdatın Son Perdesi, Deva-yı Aşk* adlı eserleri oldukça önemlidir. Bu dönemde Cenap Şahabettin'in *Yalan, Körebe;* Mehmet Rauf'un *Pençe, Cidal*; Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Hazan Bülbülü, Kadın Erkekleşince* adlı oyunları kaleme alınan diğer önemli tiyatro eserleridir.

Modern Türk tiyatrosu Millî Edebiyat Dönemi'nde gelişimini devam ettirmiştir. Özellikle de Yeni Lisan hareketiyle konuşma diline yakın bir edebî dil oluşturan sanatçılar, tiyatro üzerine birçok çalışma yapmıştır. Bu dönemde özel tiyatroların yanında resmî tiyatrolar da kurulmuştur. Bu kurumlar arasında en önemlisi ise şüphesiz günümüzde ismi "İstanbul Şehir Tiyatroları" olarak geçen "Darülbedayi-i Osmanî"dir.

ŞAİR EVLENMESİ

Şinasi, görücü usulüyle evlenmenin yanlışlığını komedi ögeleriyle süsleyerek anlatmıştır. Bu yönüyle eser, bir "töre komedisi" olarak kabul edilebilir. Yazar, toplumdaki olumsuz örneklerden yola çıkarak halkı eğitmeye çalışmıştır. Eser, *Tercümân-ı Ahvâl* gazetesinde tefrika hâlinde yayımlanmıştır.

Eserde, kahramanların kişilik özelliklerine uygun olarak konuşturulmaları dikkat çekmektedir. Batak Ese, yöresel dil özellikleri ile konuşturulmuştur. Karagöz ve orta oyununda da yöresel dil özelliklerini yansıtan tipler vardır.

Karşılıklı konuşmalarda kelimelerin yanlış anlaşılmasının güldürü unsuru olarak kullanılması, dikkat çeken diğer özelliklerdendir. Batak Ese'nin Müştak Bey'in söylediklerini yanlış anlaması, Karagöz ile Hacivat, Kavuklu ve Pişekâr arasındaki yanlış anlaşılmaları hatırlatır.

Bu özellikler Şinasi'nin, *Şair Evlenmesi* adlı eserinde Karagöz ve orta oyunu gibi geleneksel Türk tiyatrosu ürünlerinden yararlandığını gösterir.

İBRAHİM ŞİNASİ

İBRAHİM ŞİNASİ

Tanzimat Dönemi şair ve yazarlarındandır. İstanbul'da doğan Şinasi, bir dönem memurluk görevinde bulundu. Bu sırada Paris'e gitti ve orada maliye bölümünde okudu. Dönüşünde Âgah Efendi ile birlikte Türk edebiyatında ilk özel gazete olan *Tercümân-ı Ahvâl*'i ve sonra tek başına *Tasvir-i Efkâr* gazetesini çıkardı. Bir süre sonra *Tasvir-i Efkâr*'ı Namık Kemal'e bırakarak tekrar Paris'e gitti. Tanzimat Edebiyatı'na öncülük eden Şinasi, bu dönemde pek çok ilke imza attı. *Tercüme-i Manzume* adıyla Fransızcadan ilk şiir çevirilerini yaptı. İlk yerli tiyatro eserini (*Şair Evlenmesi*) ve ilk makale örneğini (*Tercümân-ı Ahvâl Mukaddimesi*) yazdı. Şiirlerinde ilk defa eski şekiller içinde yeni kavramlara yer verdi. Türk edebiyatında noktalama işaretlerini ilk kez kullanan yine Şinasi oldu. *Müntahabat-ı Eş'ar, Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye* sanatçının önemli eserlerinden bazılarıdır.

SORULAR

1.
Batılı anlamda Türk tiyatrosunun ilk örnekleri için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Genellikle kapalı ve süslü bir üslup tercih edilmiştir.
B) Servetifünun Dönemi'nde kaleme alınmıştır.
C) Birçoğu sahnelenmek için değil okunmak için yazılmıştır.
D) Bazı eserlerde geleneksel Türk tiyatrosunun izleri görülür.
E) Manzum şekilli örnekler de verilmiştir.

Cevap: B

2.
Oyunda sahte bir evliliğin kısa bir hikâyesi konu edilmiştir. Tek perdelik bu komedinin tipleri halktan seçilmiştir. Basit bir konuyu işleyen eser, komedi türünde kaleme alınmıştır ve orta oyunu, meddah gibi geleneksel Türk seyirlik oyunlarının izlerini taşır. Kişilerin adları eserdeki karakterlere göre seçilmiştir. Müştak Bey, Kumru Hanım'a tutkundur arzusu onunla evlenmektir. Kızın ailesi çirkin ve yaşlı kızlarını, Kumru Hanım'ın yerine vermeye kalkar. Bunun için de nikâhı kıyacak mahalle imamını kandırırlar. Müştak Bey, Kumru Hanım'ın yerine ablası Sakine ile nikâhlandığını anlayınca kıyameti koparır. Arkadaşı Hikmet Bey, imamı işi halletmesi için ikna eder ve sonunda Kumru Hanım'la Müştak Bey'in nikâhları kıyılmış olur. **Bu parçada sözü edilen eser ve yazarı aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?**

A) Şair Evlenmesi - Şinasi
B) Gülnihal - Namık Kemal
C) Zor Nikâh - Ahmet Vefik Paşa
D) Eşber - Abdülhak Hamit Tarhan
E) Çok Bilen Çok Yanılır- Recaizade Mahmut Ekrem

Cevap: A

3.
Aşağıdaki yazar-eser eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

A) Reşat Nuri Güntekin – Deli
B) Faruk Nafiz Çamlıbel – Yayla Kartalı
C) Yusuf Ziya Ortaç – Binnaz
D) Yakup Kadri Karaosmanoğlu – Sağanak
E) Halide Edip Adıvar – Kenan Çobanları

Cevap: A